

Beata Łaszewska-Radwańska  
belaszewska@gmail.com

## Jak to się zaczęło, czyli początki bibliotek szkół podstawowych we Wrocławiu w latach 1945–1955

**Streszczenie:** W artykule przedstawiono trudne początki funkcjonowania bibliotek szkolnych we Wrocławiu. Omówiono warunki lokalowe, źródła pochodzenia zbiorów i metody pracy z czytelnikiem. Dokonano także próby oceny warunków społecznych i politycznych, z jakimi musieli się borykać pierwsi bibliotekarze.

**Słowa kluczowe:** biblioteki szkolne, Wrocław, warunki lokalowe, czytelnictwo, metody pracy z czytelnikiem, bibliotekarstwo szkolne

„Umarł król, niech żyje król”. Tak można określić zmiany, jakie nastąpiły we Wrocławiu w roku 1945. Do zamienionego w morze gruzów miasta zaczęli przyjeżdżać nowi mieszkańcy, którzy zapragnęli na „Dzikim Zachodzie” znaleźć swoje nowe, lepsze miejsce na ziemi. Niemieckie Breslau zaczęło powoli przekształcać się w polski Wrocław.

### Księgozbiory: ich pochodzenie i zawartość

W pierwszych powojennych miesiącach najważniejszym problemem dla kierowników wrocławskich szkół było przygotowanie i wyposażenie izb lekcyjnych w stopniu umożliwiającym rozpoczęcie zajęć dydaktycznych. Sprawy związane z organizacją bibliotek szkolnych schodziły na dalszy plan. Ponieważ polskie książki były niezbędne w procesie nauczania, we wszystkich powstających szkołach starano się stworzyć chociażby niewielką biblioteczkę. Zgromadzone w nich książki pochodziły ze wszystkich możliwych źródeł. Przede wszystkim wykorzystywano [...] kontakty z osobami dysponującymi książką, wszelkie wyjazdy na inne tereny kraju, korespondencje i przesyłki, za pomocą których kontaktowano się z mieszkańcami centralnej Polski<sup>1</sup>. Także [...] napływająca młodzież przynosiła ze sobą swoje książki i podręczniki, którymi dzieliła się z kolegami. Książki te krążyły wśród uczniów nieustannie niby jakaś ruchoma biblioteka, której praw nikt nie pisał, a której członkami byli wszyscy uczniowie naszej szkoły. Do pewnego czasu były to jedyne książki w rękach młodzieży<sup>2</sup>.

Oprócz polskich książek do bibliotek trafiały również wydawnictwa niemieckie. Zjawisko to musiało zaniepokoić władze centralne, ponieważ w lipcu 1946 r. Biuro Ziem

---

<sup>1</sup> SMOŁALSKI, A. Początki szkolnictwa podstawowego we Wrocławiu (1945–1960). *Rocznik Wrocławski* 1965/66, t. 9/10, s. 22.

<sup>2</sup> KONOPKA, W. Przyczynek do dziejów szkolnictwa polskiego we Wrocławiu. W: *Trudne dni*. Wrocław: Ossolineum, 1961, t. 2, s. 221.

Odzyskanych, działające przy Ministerstwie Oświaty, wydało zarządzenie zalecające usunięcie z bibliotek szkolnych wszystkich książek i podręczników w języku niemieckim. *Wyjątek stanowią mogą dzieła, które ze względu na treść i materiał ilustracyjny nadają się do użytku szkoły jako książki pomocnicze dla nauczycieli lub młodzieży (dzieła pedagogiczne, atlasy przyrodnicze itp.).* Książki przeznaczone do usunięcia należało przekazać do dyspozycji<sup>3</sup> Kuratorium lub Ministerstwa Oświaty.

Do księgozbiorów szkolnych zaczęły także trafiać nowości, kupowane nie tylko przez Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego, ale i przez tzw. zakłady patronackie. Jednym z nich był Główny Urząd Statystyczny w Warszawie. *Pod kierownictwem tamtejszej bibliotekarki Stefanii Zawodowej skompletowano i przysłano [...] bibliotekę liczącą 76 woluminów. Nauczycielka j. polskiego Emilia Terlecka twierdzi, że przedtem w bibliotece było zaledwie kilka książek. Szkoła chciała powiększyć księgozbiór własnym pomysłem, ale dochód z 3 koncertów poszedł na dożywianie najbiedniejszych uczniów. [...] Obecnie uczniowie mają do wyboru bajki, poezje, biografie. Stale otrzymują po 1 egz. Płomyka, Płomyczka i Iskierka. [...] GUS obiecuje nową dostawę książek. [...] Z książkami nadesłano pomoce służące do wzorowego prowadzenia biblioteki: katalog główny, katalog działowy, karty czytelników itp. Wszystko wg wskazówek bibliotecznych Ministra Oświaty<sup>4</sup>.*

Od 1946 r. Ministerstwo Oświaty rozpoczęło akcję stopniowego zaopatrywania szkół powszechnych w książki z zakresu lektury podstawowej i uzupełniającej. Akcja polegała na centralnym zakupie, bezpośrednio u wydawców, wybranych tytułów i rozesłaniu ich do Inspektorów Szkolnych, którzy dokonywali przydziału dla poszczególnych szkół. W maju 1950 r. Wydział Oświaty przy Prezydium Miejskiej Rady Narodowej we Wrocławiu przekazał do biblioteki jednej ze szkół podstawowych następujące lektury uzupełniające dla uczniów:

- |                    |                                      |
|--------------------|--------------------------------------|
| 1. Gajda A.        | Timur i jego drużyna,                |
| 2. Gruszecka A.    | Od Karpat nad Bałtyk,                |
| 3. Bobińska H.     | O szczęśliwym chłopcu,               |
| 1. Centkiewicz Cz. | Anaruk, chłopiec z Grenlandii,       |
| 2. Michaëlis K.    | Dzieci z Nyhavn,                     |
| 3. Parijõgi J.     | Chłopiec – stal,                     |
| 4. Porazińska J.   | Kopciuszek,                          |
| 5. Kownacka M.     | Plastusiowy pamiętnik <sup>5</sup> . |

Mimo starań władz i nauczycieli odpowiedzialnych za prowadzenie bibliotek szkolnych, zgromadzone tam księgozbiory rozrastały się powoli. We wrześniu 1948 r. Edward Błaziński, wizytator Wydziału Oświaty, Kultury i Sztuki Zarządu Miejskiego,

---

<sup>3</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Kuratorium Okręgu Szkolnego we Wrocławiu, [1945–1952]. Sygn. 3: Okólniki i rozporządzenia Ministra Oświaty i Kuratorium Okręgu Szkolnego, [1945–1947], s. 80.

<sup>4</sup> P.O. Warszawski Związek Zawodowy opiekuje się szkołą nr 10 na Psim Polu. *Słowo Polskie* 1947, nr 15, s. 6.

<sup>5</sup> PRISZTUK, T. Biblioteki szkół podstawowych Wrocławia w latach 1945–1957 na tle rozwoju bibliotekarstwa szkolnego. Wrocław 1983, s. 162. [Praca magisterska pisana pod kierunkiem dr J. An-drzejewskiej].

po przeprowadzeniu kontroli w szkołach powszechnych nr 19, 5, 25, 10, 39, 13, stwierdził, iż [...] *wszystkie szkoły posiadają biblioteki, jednak zaopatrzenie w książki jest niewystarczające. Na jednego ucznia przypada mniej niż jedna książka (ogólna liczba uczniów: 15 288, ogólna liczba książek 11 646)*<sup>6</sup>. W roku szkolnym 1949/1950 działały w mieście 44 biblioteki szkolne<sup>7</sup> z następującą liczbą zbiorów:

- |    |           |                |
|----|-----------|----------------|
| 1. | 50 tomów  | — 1 placówka,  |
| 2. | 100 tomów | — 2 placówki,  |
| 3. | 250 tomów | — 3 placówki,  |
| 4. | 300 tomów | — 3 placówki,  |
| 5. | ponad 300 | — 35 placówek. |

W roku szkolnym 1952/1953 księgozbiory bibliotek uległy znacznemu pomniejszeniu, co tłumaczyć można zaplanowaną przez władze centralne akcją oczyszczania bibliotek z książek ideologicznie obcych. Z dostępnych źródeł wynika, iż z bibliotek szkół wrocławskich wycofano m.in.:

Tab. 1. *Książki wycofane z bibliotek wrocławskich szkół podstawowych w latach 1949–1955*<sup>8</sup>

Lp.	Autor	Tytuł
1.	Baley S.	Psychologia wychowawcza w zarysie
2.	Ballantyne R.M.	Bohaterowie morza
3.	Baumgarten A.	Lisek Matysek i jego przygody
4.	Bolesławicz	Trzeci Maja
5.	Burnett F.	Tajemniczy ogród
6.	Burnett F.	Mały Lord
7.	Burska H.	O Maćku co dostał trzy dary
8.	Chałasiński J.	Spółeczna genealogia
9.	Czeska-Mączyńska M.	W obronie Gdańska
10.	Czeska-Mączyńska M.	Helusia z rakowieckiego młyna
11.	Deotyma	Panienska z okienka
12.	Domańska A.	Historia żółtej cizemki
13.	Dromlewiczowa Z.	Przygoda
14.	Dubowski A.	Pięćdziesiąt godzin w krainie lasów, jezior i historii
15.	Duninówna H.	Jadwiga — królowa Polski
16.	Duninówna H.	Lwica
17.	Ejsmond J.	Opowieść o Jaśku
18.	Galiński A.	Antologia 120 poetów
19.	German J.	O Pawełku, który się dziwił
20.	Gerson-Dąbrowska M.	Baśń o królowej Róży
21.	Gładysiak S.	Psie figle i przygody
22.	Gładysiak S.	Kolorowa bajka o zajęczych jajkach
23.	Górska H.	Chłopcy z ulic miasta

<sup>6</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 227: Protokoły i sprawozdania z kontroli szkół, [1946–1950], s. 50.

<sup>7</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 215: Protokoły i sprawozdania Komisji i Podkomisji Oświaty, [1945–1949], s. 14.

<sup>8</sup> Archiwum Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu. Zespół akt: Miejska Biblioteka Publiczna. Sygn. 19/5/6: Selekcja zbiorów w MBP we Wrocławiu, 1954 r. [Wykaz książek przekazanych MBP; zarezerwowanych na podstawie wykazu „N”].

24.	Grimm J. i W.	Bajki historyczne
25.	Heczko-Muszyna B.	Pogodzeni. Powieść o dzieciach śląskich
26.	Konarski K.	Złączym się z narodem
27.	Konarski K.	Złączym się z narodem
28.	Korotyńska E.	Złota Marysia
29.	Kutz T.	Akwarium
30.	Las J.	Ludziom rosną skrzydła
31.	Leighton R.	Kiddi dziecię obozu
32.	London J.	Przygoda
33.	Malicki T.	Dunajcowe wody
34.	Marchant B.	Lola komendantka
35.	May K.	Pantera południa
36.	Maykowski S.	Chłopcy z Psocinka
37.	Meade L. T.	Poza modremi górami
38.	Mirandola F.	Stokrotka
39.	Mirandola F.	Dziecko Marii
40.	Montgomery L. M.	Błękitny zamek
41.	Morcinek G.	Dzieje węgla
42.	Morcinek G.	Narodziny serca
43.	Morcinek G.	Łysek z pokładu ldy
44.	Niemcewicz J. U.	Powrót posła
45.	Olechowski G.	Zwiedzamy Danię
46.	Oppman A.	Świątek dziecięcy
47.	Ossendowski F. A.	Afryka
48.	Rodziewiczówna M.	Lato leśnych ludzi
49.	Skarżyńska J.	Jak czytać książki i gazety
50.	Szelburg-Zarembina E.	Dom wielki jak świat
51.	Szelburg-Zarembina E.	Zuch
52.	Świdorska A.	Bajki japońskie
53.	Umiński W.	W krainie wschodzącego słońca
54.	Umiński W.	W podobłocznych krainach
55.	Wasilenko I.	Gwiazdeczka
56.	Zakrzewska H.	Pojednanie
57.	Zechenter W.	Kopciuszek
58.	Zechenter W.	Moje zwierzątka
59.	Zechenter W.	Śnieżka
60.	Żurakowska Z.	Jutro niedziela

Podobnie jak w bibliotekach publicznych usuwano z księgozbiorów tytuły wymienione w przygotowanym przez Ministerstwo Kultury i Sztuki w 1951 r. *Wykazie książek podlegających niezwłóchnemu wycofaniu*. Ubytki w księgozbiórach spowodowane tą akcją Ministerstwo uzupełniało, przesyłając do szkół centralnie zakupione utwory autorów radzieckich.

W zachowanych źródłach brak jest dokładnych informacji na temat zawartości księgozbiorów wrocławskich szkół podstawowych. W sprawozdaniu „ze stanu biblioteki” Szkoły Podstawowej nr 11 z lutego 1947 r. przeczytać można, iż [...] *biblioteka uczniowska obejmuje 177 książek większych i mniejszych. Znaczna część biblioteki uczniowskiej to lekturki objęte wykazami programowymi*<sup>9</sup>. Biblioteka Szkoły

<sup>9</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 216: Protokoły i sprawozdania Komisji i Podkomisji Oświaty, [1946–1947], s. 55.

Podstawowej nr 36 kompletowała albumy [...] dla geografii (bo nawet ilustracja zamieszczona w książce, odpowiednio wykorzystana w znacznym stopniu ułatwia pracę)<sup>10</sup>.

### Udostępnianie zbiorów

W omawianym okresie niewiele było szkół, w których biblioteka mieściła się w oddzielnej i specjalnie na ten cel wyposażonej sali. Funkcję tę pełniły najczęściej szafy ustawione: w klasach szkolnych (szkoły podstawowe nr 4, 16, 17, 19, 21, 32, 45 i 47), w świetlicy (Szkoła Podstawowa nr 10 i w Żydowskiej Szkole Powszechnej), w harcówce (szkoły podstawowe nr 9 i 55), w sekretariacie (szkoły podstawowe nr 28, 44 i 51) bądź w pokoju nauczycielskim (szkoły podstawowe nr 2, 14, 29, 31, 35). W miarę potrzeb i możliwości szkoły, książki przenoszono z klasy do klasy (Szkoła Podstawowa nr 16), z pokoju nauczycielskiego do klasy (np. w Szkole Podstawowej nr 17), z klasy do sklepiku (Szkoła Podstawowa nr 5) lub z pokoju nauczycielskiego do czytelnicy. Wielkość pomieszczeń przeznaczonych na przechowywanie książek (bo przecież trudno tu mówić o lokalach bibliotecznych) była w poszczególnych szkołach bardzo zróżnicowana, od 4 m<sup>2</sup> w Szkole Podstawowej nr 31 do 54 m<sup>2</sup> w Szkole Podstawowej nr 16<sup>11</sup>.

Najlepsze warunki lokalowe posiadała biblioteka w II Szkole Ogólnokształcącej typu Podstawowego i Licealnego przy ul. Parkowej 18. Zajmowała ona dwa pomieszczenia o łącznej powierzchni 162 m<sup>2</sup>, z których można było wyjść [...] na ganek biegnący wzdłuż całego skrzydła gmachu i że do książek wyżej położonych można się dostać po schodkach i galeryjce, tworzących jakby drugie piętro, pełne zacisznych zakamarków<sup>12</sup>. Fakt posiadania czytelnicy zadeklarowała w 1948 r. Szkoła Podstawowa nr 40 (30 miejsc), II Szkoła Ogólnokształcąca typu Podstawowego i Licealnego (50 miejsc), VI Szkoła Ogólnokształcąca typu Podstawowego i Licealnego (15 miejsc) w 1949 r. — Szkoła Podstawowa nr 42 (20 miejsc), Szkoła Podstawowa nr 43 (20 miejsc)<sup>13</sup>. Na początku lat 50. czytelnicy powstała także w Szkole Podstawowej nr 54 (40 miejsc)<sup>14</sup>, a w Szkole Podstawowej nr 43 powiększono liczbę miejsc do 36<sup>15</sup>.

---

<sup>10</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 227: Protokoły i sprawozdania z kontroli szkół, [1946–1950], s. 32.

<sup>11</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 263: Sprawozdania statystyczne bibliotek, [1947–1948].

<sup>12</sup> WIECZERSKA, J. *Zawsze jakieś jutro*. Warszawa: Czytelnik, 1976, s. 36–37.

<sup>13</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, [1945–1950]. Sygn. 263: Sprawozdania statystyczne bibliotek, [1947–1948].

<sup>14</sup> Archiwum Miejskie we Wrocławiu. Zespół akt: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu, [1949–1968]. Sygn. 108: Dokumentacja SP TPD nr 54, [1951–1952], s. 26.

<sup>15</sup> Archiwum Miejskie we Wrocławiu. Zespół akt: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu, [1949–1968]. Sygn. 101: Dokumentacja Szkoły Ćwiczeń TPD – Wrocław ul. Kleczkowska, [1951–1952], s. 10.

## Rozwój czytelnictwa

Bibliotekarze starali się, aby wszyscy uczniowie objęci byli zasięgiem biblioteki. Taka dbałość o stuprocentową frekwencję była prawdopodobnie spowodowana zainteresowaniem władz oświatowych rozwojem czytelnictwa. Świadczą o tym informacje zawarte w sprawozdaniach pokontrolnych, w których podkreślano np. niedostateczne zainteresowanie nauczycieli wykorzystaniem książek w procesie dydaktycznym i zbyt luźny kontakt z biblioteką. Szkoły starały się spełnić wymagania władz, przygotowując plany rozwoju czytelnictwa oraz tworząc kluby czytelnicze. Bibliotekarze organizowali wieczory z książką, wspólne czytanie i omawianie lektur obowiązkowych. Przygotowywano też plakaty i wystawki okolicznościowe.

W roku szkolnym 1952/1953 jedna ze szkół zgłosiła uczestnictwo w ogólnopolskim konkursie pt. „Książka naszym przyjacielem”. Uczniowie zobowiązali się do wykonania m.in. ilustracji do książek, figur z gipsu przedstawiających książkowych bohaterów, napisania listów do autorów książek konkursowych bądź opowiadań, przedstawiających dalsze losy wybranych bohaterów literackich, opracowania rebusów i szarad<sup>16</sup>. Oprócz konkursów ogólnopolskich biblioteki organizowały konkursy szkolne. W roku szkolnym 1952/1953 przeprowadzono we wrocławskich szkołach konkursy:

1. na plakat z fragmentem utworu i odpowiednim rysunkiem (na podstawie książki N. Ostrowskiego *Jak hartowała się stal*),
2. o Leninie,
3. „Do kogo chciałbym być podobny – na podstawie przeczytanych książek”<sup>17</sup>.

W 1952 r. z okazji obchodów 60. rocznicy urodzin Bolesława Bieruta młodzież i grono nauczycielskie Szkoły Podstawowej nr 43 zobowiązało się [...] *podnieść wyniki nauczania i wychowania przez nauczanie i uczenie się tak by w przyszłości młodzież nasza zajęła zaszczytne miejsce pracowników w warsztatach, fabrykach, kopalniach, hutach, by była przygotowana do budowy i obrony socjalizmu*. Z tej samej okazji trójka nauczycieli, w ramach pracy pozalekcyjnej, przeznaczyła po dwadzieścia godzin na katalogowanie i oprawę książek w bibliotece szkolnej<sup>18</sup>.

## Kadry biblioteczne

Niewiele wiadomo o nauczycielach prowadzących w latach 1945–1955 biblioteki we wrocławskich szkołach. W roku 1951 pracownicy Kuratorium Wrocławskiego Okręgu Szkolnego przeprowadzili wizytacje, w czasie których ocenili również pracę bibliotekarzy. Wizytatorów interesował nie tylko sposób wykonywania obowiązków zawodowych, ale i przynależność partyjna. Ta ostatnia często decydowała o dalszym

<sup>16</sup> Archiwum Miejskie we Wrocławiu. Zespół akt: Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu, [1949–1968]. Sygn. 105: Plany pracy i protokoły SP TPD nr 43 ul. Kleczkowska 2, [1951–1952], s. 65.

<sup>17</sup> Archiwum Państwowe we Wrocławiu. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu 1949–1968. Dokumentacja z działalności szkół.

<sup>18</sup> Archiwum Miejskie we Wrocławiu. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu 1949–1968. Sygn. 105: Plany pracy i protokoły SP TPD nr 43 ul. Kleczkowska 2, [1951–1952].

zatrudnieniu w szkole. Ponieważ atmosfera panująca wówczas we wrocławskich szkołach jest trudna do opisanego i wszystko co zostało na jej temat powiedziane, mogłoby okazać się nietrafne, zdecydowałam się na zacytowanie ocen uzyskanych przez niektórych pracowników bibliotek w roku 1951:

- bibliotekarka w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego. *Bezpartyjna, uspołeczniona, bardzo pracowita, wywiązuje się sumiennie z powierzonych jej obowiązków. Uczy śpiewu, prowadzi chór szkolny. Jest opiekunką biblioteki szkolnej, liczącej 3723 książek. Do pracy w bibliotece wciągnęła kolektyw młodzieżowy. Pracuje planowo.*
- bibliotekarz w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego. *Etatowy nauczyciel j. polskiego w klasach jedenastych. Według opinii dyrektora wypełnia obowiązki sumiennie, lecz brak mu wyraźnego oblicza politycznego, co jest źródłem błędów popełnianych przy realizacji programu. Sposób redagowania tematów prac piśmiennych sprawdzających nieodpowiedni (np. „Dzieje Tadeusza i Zosi”, „Zajazd na Soplicowo”, „Opowiadanie”, „Moje marzenie”). Z propozycji wstąpienia do partii nie skorzystał. Unika rozmów na tematy polityczne. Powinien pracować pod opieką Ośrodka Dydaktyczno-Naukowego. Jest opiekunem biblioteki. Pracę prowadzi bez zrozumienia celów istnienia tej placówki.*
- bibliotekarka w Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego. *Bezpartyjna. Posiada kwalifikacje do nauczania w klasach licealnych. Uczy języka polskiego oraz prowadzi bibliotekę szkolną, na co uzyskała zniżkę 6 godzin. Wykorzystuje wolne godziny dla pogłębienia wiadomości z języka polskiego. Niewystarczająca znajomość programu. Niedokładnie sprawdza zeszyty (zwłaszcza interpunkcję). Nauczycielka ideologicznie słabo wyrobiona co widać w interpretacji utworów. Chętnie wykonuje prace dodatkowe. Wkłada dużo pracy i starania w uporządkowanie biblioteki.*
- bibliotekarz w VI Szkole Ogólnokształcącej Stopnia Podstawowego i Licealnego przy ul. Starogajowej 66–86. *Członek SD, politycznie nierozpoznany. Bardzo pracowity, sumienny, cichy, uczy języka polskiego w klasach podstawowych. Lekcje prowadzi przeciętnie, z pewnymi niedociągnięciami metodycznymi. Prowadzi bibliotekę, na co przeznaczona wiele czasu. Nie organizuje jednak planowego czytelnictwa i przeprowadza niedostateczną propagandę książki<sup>19</sup>.*

## Podsumowanie

We Wrocławiu, i nie tylko, pierwszy i często jedyny kontakt dziecka z książką następował w szkole, dlatego też, mimo ogromnych trudności, nauczyciele odpowiedzialni za biblioteki starali się zgromadzić literaturę niezbędną do prawidłowego rozwoju i wykształcenia młodego pokolenia. Od 1946 r. Ministerstwo Oświaty rozpoczęło akcję stopniowego zaopatrywania szkół powszechnych w książki z zakresu lektury podstawowej i uzupełniającej. Takie postępowanie władz ułatwiło szkołom zgromadzenie m.in. lektur obowiązkowych. Dyrektorzy szkół nakłaniali grono pedagogiczne do wykorzystywania książek w procesie dydaktycznym i tym samym zachęcania dzieci i młodzieży do czytania. Bibliotek szkolnych niestety nie ominęła

---

<sup>19</sup> Archiwum Miejskie we Wrocławiu. Zespół akt: Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej. Wydział XVII Kuratorium Okręgu Szkolnego. Sygn. XII: Sprawozdania z wizytacji szkół.

polityka, przez którą niewielkie i z takim trudem zgromadzone księgozbiory poddane zostały selekcji mającej na celu wyeliminowanie książek „ideologicznie obcych”, a ponieważ były to najczarniejsze lata w naszej powojennej historii, podobnej selekcji poddawani byli nauczyciele.

### **Bibliografia:**

1. Archiwum Państwowe we Wrocławiu: Zespół akt: Zarząd Miejski. Wydział Oświaty, Kultury i Sztuki, 1945–1950. Sygn. 215: Protokoły i sprawozdania Komisji i Podkomisji Oświaty, [1945–1949]. Sygn. 216: Protokoły i sprawozdania Komisji i Podkomisji Oświaty, [1946–1947]. Sygn. 227: Protokoły i sprawozdania z kontroli szkół, [1946–1950]. Sygn. 263: Sprawozdania statystyczne bibliotek, [1947–1948]. Zespół akt: Kuratorium Okręgu Szkolnego we Wrocławiu, 1945–1952. Sygn. 3: Okólniki i rozporządzenia Ministra Oświaty i Kuratorium Okręgu Szkolnego, [1945–1947]. Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej. Wydział XVII Kuratorium Okręgu Szkolnego. Sygn. XII: Sprawozdania z wizytacji szkół. Towarzystwo Przyjaciół Dzieci. Zarząd Wojewódzki we Wrocławiu 1949–1968. Sygn. 101: Dokumentacja Szkoły Ćwiczeń TPD – Wrocław ul. Kleczkowska, [1951–1952]. Sygn. 105: Plany pracy i protokoły SP TPD nr 43 ul. Kleczkowska 2, [1951–1952]. Sygn. 108: Dokumentacja SP TPD nr 54, [1951–1952].
2. Archiwum Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej we Wrocławiu: Zespół akt: Miejska Biblioteka Publiczna: Sygn. 19/5/6: Selekcja zbiorów w MBP we Wrocławiu, 1954 r. [Wykaz książek przekazanych MBP; zarezerwowanych na podstawie wykazu „N”].
3. PRISZTUK, T. Biblioteki szkół podstawowych Wrocławia w latach 1945–1957 na tle rozwoju bibliotekarstwa szkolnego. Wrocław 1983, s. 162. [Praca magisterska pisana pod kierunkiem dr J. Andrzejewskiej].
4. KONOPKA, W. Przyczynek do dziejów szkolnictwa polskiego we Wrocławiu. W: *Trudne dni*. Wrocław: Ossolineum, 1961, t. 2.
5. P.O. Warszawski Związek Zawodowy opiekuje się szkołą nr 10 na Psim Polu. *Słowo Polskie* 1947, nr 15, s. 6.
6. SMOŁALSKI, A. Początki szkolnictwa podstawowego we Wrocławiu (1945–1960). *Rocznik Wrocławski* 1965/66, t. 9/10.
7. WIECZERSKA, J. *Zawsze jakieś jutro*. Warszawa: Czytelnik, 1976.